

Mimovládne ochranárske organizácie vo svetle záverov UNCED '92

Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED, 1992) vyzdvihla vo svojich záveroch mnohoraký význam mimovládnych ochranárskych organizácií. Signatárske krajiny dokumentov z Ria (medzi nimi aj naša) sa zaviazali všestranne pomáhať rozvoju mimovládnych environmentálnych organizácií (NGOs), a to nielen po stránke materiálnej, ale aj aktívnym informovaním týchto organizácií a záujmom o nimi získané poznatky, resp. ich alternatívne návrhy riešení akútnych problémov.

Vlády sa zaviazali o. i. umožňovať participáciu ENGOS na procese prípravy závažných rozhodnutí.

Ak si spomenieme na priam kriminalizujúcu reakciu minulého režimu na ochranárske iniciatívy typu Bratislava/nahlas, nebude zrejme nezaujímavé, či a ako sa zmenil prístup moci a verejnosti k ochranárskemu hnutiu po novembri '89 a po Riu '92. V tejto súvislosti sa zároveň žiada zmapovať genézu ochranárskeho hnutia na Slovensku.

O hodnotenie fenoménu ochranárstva a jeho vzťahu k ostatným subjektom za 25 rokov existencie organizovaného ochranárstva na Slovensku sa pokúsime na príklade Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny (SZOPK). Jednak preto, že ide o najstaršiu, najpočetnejšiu, vnútorne najzložitejšiu a dlho jedinou mimovládnu ochranársku organizáciu u nás, jednak preto, že autor príspevku má s prácou na najrôznejších postoch v nej pomerne bohaté skúsenosti.

SZOPK vznikol r. 1969 a v prvých rokoch existencie ho tvorila malá skupina nadšencov, sčasti ochranárov-romantikov, sčasti odborníkov z oblasti ochrany prírody, múzejníctva a pod.

Na 3. zjazde SZOPK r. 1975 sa mení situácia - do čela sa dostáva ambiociózný líder čs. geografie - prof. Mazúr s vplyvnou pozíciou v akademickom i politickom svete. Tajomníkom sa stáva tridsiatnik A. Fedorko s nemalými manažérskymi a manipulátorskými schopnosťami. Vytvára sa model fungovania zväzu, ktorý takmer nezmenený, s výnimkou niekoľkých revoltujúcich zložiek, dožíva až do jesene 1989.

Po stránke štruktúrálnej tento model charakterizuje rigidná vertikálno-pyramídálna štruktúra, prevzatá od vládnucej strany. Model je výrazne direktívno-centralistický, akákoľvek nezávislosť či dokonca činnosť v rozpore so záujmami centra (strany) sa priamo či nepriamo znemožňuje. Vedúca úloha strany je zabezpečená tak, že všetky vedúce kádre zväzu, až na malé výnimky, sú členovia KSS.

Po stránke organizačnej sa pomerne rýchlo (opäť s uplatnením straníckych direktív a pod patronátom, resp. kontro-

lou štátnej ochrany prírody, národných výborov a ďalších stranou a štátom riadených zložiek, prakticky vylučujúcich nezávislosť) darí vytvoriť sieť okresných a základných organizácií prakticky na celom Slovensku. Pôvodný charakter organizácie budovanej zhora cítiť dodnes.

Po stránke odbornej vzniká pri ÚV SZOPK niekoľko odborných komisií a predsedníctvo si tiež zakladá na svojom vedeckom backgrounde, ktorý je však silne poznačený akademizmom a nedostatkom nezávislosti.

Prečo napriek tomu všetkému získal SZOPK v rokoch pred novembrom '89 povest' aktívnej, alternatívnej až opozičnej organizácie? V prvom rade, ak chcel dokázať opodstatnenosť svojej existencie, musel vykázať činnosť - preto sa isté aktivity, ktoré nikoho mocného neiritovali - podporovali. V období, keď pre ľudí, ktorí chceli venovať voľný čas prírode a životnému prostrediu, neexistovala nijaká vhodnejšia platforma, bol zväz akýmsi jedookým kráľom medzi slepými. Niektorí členovia vedenia, vrátane predsedu, predsa len pôsobili liberálnejším, nezávislejším a kritickejšým dojomom, než ako bývalo zvykom v analogických organizáciách NF. Zväz vyvíjal činnosť, ktorej politické dôsledky sa dlho podceňovali a aj preto mal relatívne viac voľnosti ako iné zložky spoločnosti.

Čo však bolo v tejto súvislosti asi najdôležitejšie, určitý, stále rastúci počet ľudí vo zväze si uvedomoval závažnosť problematiky životného prostredia (ŽP), mieru ohrozenia prírodného a kultúrneho dedičstva, ako aj skutočnosť, že v tejto oblasti sa niet na koho spoliehať (štátna starostlivosť o ŽP bola chaoticky roztrieštená v rôznych rezortoch a národných výboroch, ministerstvo i zákon o ŽP vznikli až po r. 1989).

V tomto smere jednoznačne vynikla bratislavská ZO č. 6, z ktorej neskôr vzniklo viacero ZO (7, 13, 16). Po Bratislave/nahlas sa jej opozično-altruistický duch preniesol definitívne aj na pôdu Mestského výboru SZOPK v Bratislave,

ktorý vytvoril reálnu protiváhu vedeniu zväzu, akési jeho druhé centrum so všemožne obmedzovaným, ale neobmedziteľným vplyvom nielen na vlastnú organizáciu, ale na celú spoločnosť.

Prepojenosťou na masmédiá (napr. prostredníctvom Klubu ekologických novinárov), nevídanou aktivitou, prednáškami, besedami, kultúrnymi happeningami, ovplyvňovaním najrôznejších sfér spoločnosti sa pod SZOPK, najmä v bratislavskom prostredí, chápe nie jeho ústredný výbor, ale mestská organizácia.

Pojem ochranári získava v demokratických kruhoch výrazne pozitívne podfarbenie a asociuje sa s pojmami, ako nezávislosť, alternatíva, opozícia, západné strany zelených, ale aj altruizmus, charitatívnosť a pod. Mnohí však chápu takéto poňatie ochranárstva ako niečo cudzorodé, nebezpečné a podozrivé.

Na zjazde, ktorý sa konal necelý týždeň pred 17. novembrom 1989, stretli sa tri skupiny delegátov: 1. skupina okolo bývalého predsedníctva ÚV, podporovaná kádrmi z viacerých okresov; 2. skupina, ktorú možno pracovne nazvať konštruktívne opozičná, v porovnaní s prvou v priemere o 1/4 storočia mladšia, tvorená ochranármi z Bratislavy a podporovaná nezávislými zástupcami z niektorých okresov; 3. skupina indiferentná, nevyhranená, nepripravená na revolučný charakter zjazdu.

Produktom dvojdňovej vypätej konfrontácie dvoch koncepcií bolo presadenie relatívne demokratickej voľby nového vedenia, výsledkom čoho bolo, že sa doň nedostal ani jediný člen bývalého predsedníctva, na druhej strane len dvaja ľudia z bratislavskej skupiny. Zatrpkunosť niektorých účastníkov tohto zjazdu cítiť dodnes. Prijalo sa tu však odvažne uznesenie ku konkrétnym environmentálnym problémom Slovenska. Zjazd spôsobil šok v radoch bývalého vedenia a obrazne povedané, delegáti za opozičné krídlo odišli odtiaľ priamo do ulíc, robiť revolúciu. S nimi však odišla, v niektorých prípadoch dočasne, v niektorých navždy, značná časť najangažovanejších ochranárov.

V mnohých vznikla ilúzia, že v novej spoločnosti ochranárstvo vlastne ani nebude potrebné, pre iných stratilo v porovnaní so žiarou VPN lesk. Na miesta, o ktoré sme roky bojovali, zrazu často nebolo koho postaviť.

Keď si zrekapitulujeme, čo všetko vzniklo na báze SZOPK, nie je toho málo:

- Základ prvopočiatočnej VPN.
- Dve strany zelených.
- Časť Stromu života.
- Vážska únia.
- Slovenská riečna sieť (SRS).
- SOSNA.
- Karpatské ochranárske združenie altruistov (KOZA).
- Lesoochranárske združenie VLK.
- Združenie Východné Karpaty.
- Spotrebiteľské hnutie, Centrum pre rozvoj miestneho aktivizmu, čiastočne Národné centrum environmentálnej výchovy, farma VESNA, čiastočne i Škola ľudovej

vej kultúry a Spoločnosť pre trvalo udržateľný život, či nadácia Návraty ku krajine.

- Niekoľko ďalších nadácií, charitatívnych iniciatíva pod.
- Niekoľko hospodárskych zariadení, orientovaných na životné prostredie.
- Významná časť osobitnej štátnej správy pre životné prostredie.
- Viacero členov slovenskej i federálnej vlády, z toho traja podpredsedovia.
- Zo dvadsať ponovembrových poslancov FZ a SNR.
- Nezanedbateľný počet riadiacich pracovníkov v rôznych sférach, vrátane bratislavského primátora.
- Niekoľko poslancov mestských a miestnych samospráv a pod.

Domnievam sa, že tento diferenciatívny proces bude pokračovať, nech už SZOPK v budúcnosti dopadne akokoľvek. Tento proces by sme mohli hodnotiť pozitívne, keby sa zväz stal liahňou zásobujúcou rôzne sféry spoločnosti ochranármi. Problém je v tom, že mnohí z jeho bývalých členov v nových funkciách zabudli odkiaľ pochádzajú a čomu vďačia za svoju nečakanú kariéru.

Čo sa zmenilo od revolúcie? Zväz dosiahol medzi NGOs solídnu medzinárodnú úroveň, čo o. i. dokumentuje členstvo v IUCN, FOE-I, Greenway, spolupráca s WWF, Greenpeace, UNEP a ďalšími kľúčovými subjektmi.

Na svojom mimoriadnom zjazde r. 1990 radikálne demokratizoval a spružnil svoje stanovky. Prijal progresívnu programovú orientáciu a hlavné smery i kvalitné uznesenie k súčasnej environmentálnej situácii Slovenska.

Zväz vďaka tomu, že mu bola priznaná pozitívna rola pri príprave revolúcie a demokratizácii spoločnosti, dostal sa medzi prominentné spoločenské organizácie so značnou dotáciou. Inicioval vznik SKŽP, ale aj FVŽP, čo sa mu o. i. vrátilo aj v ďalších zdrojoch účelových dotácií. Na konkrétne projekty prispeli aj zahraničné subjekty, najmä Partnership, WWF a REC.

Zväz si mohol prvý raz v histórii dovoliť platiť sieť profesionálnych pracovníkov vo všetkých okresoch i financovať také ambiciózne projekty, ako nákup budov a zariadení pre sieť ekocentier v rôznych častiach Slovenska.

Zásadnou mierou sa zasadil za vznik osobitnej štátnej správy pre ŽP a vo viacerých okresoch obetoval svojich najschopnejších ľudí na obsadenie funkcií v nej.

Ďalším prelomovým opatrením bolo rozhodnutie prisúdiť výkonnému výboru zväzu štatút grantovej komisie a rozdeľovať značnú časť príjmov v podobe účelových grantov uchádzačom spomedzi organizačných zložiek zväzu.

Začali sa organizovať pravidelné stretnutia a školenia tajomníkov, exkurzie do zahraničia, účasť zahraničných poradcov na našich odborných podujatiach, každoročné zväzové konferencie.

Vedú sa ambiciózne kampane. Vzniká agilná pracovná skupina Fond pre alternatívne energie atď. Všetky tieto priezračné aktivity účelne doplnili dosiaľ dominantnú štruktúru zväzu.

Vychádza mesačník Ekopanoráma, týždenník Zelené, neskôr Ochránárske Slovensko, Ekoblesk, celý rad knižných titulov a regionálnych časopisov.

Usporiadávajú sa výstavy v Zelenej galérii, organizujú semináre a konferencie, neraz aj medzinárodné. Zväz sa podieľa na prípravnom procese UNCED a Global Fórum.

SZOPK buduje na svojej dlhoročnej tradícii, ale na druhej strane na ňu i doplaca. Doplaca na zažitý stereotyp, trpí určitou neprehľadnosťou a ťažkopádnosťou svojho, nie dosť vyprofilovaného, univerzalistického zamerania.

Ako každá komplikovaná štruktúra, aj ochranársky zväz má tendenciu vo viacerých oblastiach odstrašovať novátorské typy, ktoré potom láka vytvárať štruktúry nové a ak sa im to nepodarí, často sa z ochranárstva vytrácajú.

V súvislosti so zdanlivo neproporčnou pozornosťou venovanou jednej organizácii si treba uvedomiť nasledujúce skutočnosti:

- SZOPK bol dlho jedinou ochranárskou organizáciou na Slovensku a dodnes si mnoho zo svojho monopolného postavenia zachováva (jediná skutočne celoslovenská štruktúra, všestrannosť, prevažná časť dobrovoľne vykonanej práce v rámci NGOs a i.). V očiach verejnosti SZOPK a ochranárske hnutie dlho splyvali a čiastočne aj naďalej splyvajú.

- Väčšina ostatných NGOs či ochranárskych iniciatív, ako sme už spomenuli, odvodzovala sa, priamo či nepriamo, od SZOPK.

Ostatné NGOs a občianske ochranárske iniciatívy

Vývojovo i významom zaujíma druhú priečku v rebríčku slovenských NGOs mládežnícka ochranárska organizácia Strom života (bližšie ju predstavujeme v časti Mimovládne organizácie a ich programy).

Ďalšie NGOs a občianske ochranárske iniciatívy majú spravidla lokálno-regionálny, resp. tematicky úzko špecializovaný charakter. Ide o polonezávislé odnože SZOPK, ktoré sa postupne emancipujú. Inou formou existencie sú nadácie Zelená nádej (Prešov), Zelená alternatíva (Piešťany), či Centrum pre podporu miestneho aktivizmu (Banská Bystrica). Celoslovenskú pôsobnosť získava Slovenská riečna sieť, zastrešujúca jestvujúce iniciatívy na záchranu jednotlivých riek a povodí. Na antijadrovú kampaň sú orientované slovenské Deti Zeme, na ochranu zvierat Sloboda zvierat. Prostredníctvom nedávno konštituovanej pobočky pôsobí stále aktívnejšie na Slovensku Greenpeace a aktivisti Peace Corps.

V Bratislave sídli východoeurópsky sekretariát Priateľov Zeme a východoeurópskej ochranárskej siete Greenway. Celoslovenskú pôsobnosť sa snaží získať Spoločnosť pre trvalo udržateľný život, orientáciu na ŽP prejavuje i slovenská asociácia Rímskeho klubu, Helsinský výbor a ďalšie mimovládne organizácie širokého zamerania. Bližšie k vedeckej spoločnosti než k typickej NGO má Slovenská ekologická spoločnosť. Niektoré ochranárske aktivity, napr. kampane, organizujú nezávislé ochranárske skupiny s podporou medzinárodných grantov (WWF, Partnership, REC).

Súčasný imidž ochranárskeho hnutia

Vďaka nezávislej altruistickej aktivite, podpore zo strany menej závislých žurnalistov i osobností politického a spoločenského života, nespokojných s totalitou a predvídajúcich nevyhnutnosť zmeny, nedostatkom iných, analogických, celospoločensky prospešných a nezištných aktivít, ako aj vzhľadom na relatívne vysokú materiálnu životnú úroveň a plnú, ústavou garantovanú zamestnanosť a ďalšie skutočnosti, malo ochranárstvo už v rokoch pred revolúciou, najmä u rozhladenejšej a nezávislejšej časti spoločnosti, veľmi dobrú povest. Podporovali ho takmer unisono bratislavské intelektuálne kruhy, vďaka aktivitám za záchranu kultúrneho dedičstva mali aj tichú podporu národne orientovaných vrstiev spoločnosti, katolícky disent oceňoval orientáciu na morálne hodnoty a charitatívne črty. Politický disent typu Charta 77 sympatizoval s ochranárskou opozičnosťou, sympatie vyjadrovali aj perejstrojkoví komunisti a postihnutí po r. 1968 videli v ochranárskej nezávislosti až opozičnosť voči spoločným protivníkom určitú osobnú satisfakciu. Alternatívne a spoločensky mysliaci ľudia videli v ochranároch budúcu Stranu zelených západného typu, nezávislejší vedci možnú platformu na publikovanie svojich zatracovaných názorov. Sociológovia nazvali ochranárske spoločenstvo ostrovom pozitívnej deviácie. Nezanedbateľnú skupinu podporovateľov tvorili tisíce ľudí, ktorým ochranári pomohli, či už so záchranou drevenice alebo záhradiak, viníc, či celých starých dedín a štvrtí pred demoláciou.

Už dávnejšie je jasné, že ochranárske víťazstvo bolo veľmi krátkodobé a že skutočnými víťazmi porevolučného vývoja boli celkom iné sily, neraz výrazne anti ekologické. Malo to mnoho príčin, subjektívnych, ako aj objektívnych. Faktom zostane, že v rebríčkoch preferencií sa koncom r. 1989 objavilo ochranárstvo na druhom mieste - hneď po ľudských právach; predstavitelia ochranárskeho hnutia boli zahrnutí takou priazňou masmédií, vrátane rozhlasu a televízie, že keby v nich boli trávili 24 hodín denne, neboli by vyhovelí všetkým požiadavkám. Napriek tomu všetkému som presvedčený, že išlo prevažne o povrchný záujem, ktorý sa nesústredil na podstatu vecí, ale len na určitý momentálny

symbol úspechu a prísľub prosperity v blízkosti vplyvného hnutia.

Na druhej strane ochranárstvo so svojimi skúsenosťami, potenciálom, infraštruktúrou a kontaktmi začalo slúžiť ako zásobáreň kvalifikovaných pracovných síl i odrazový mostík ku kariére aj pre tých, ktorí ochranárstvu v rokoch pred revolúciou veľa nedali. Diskutabilné dôsledky mal aj vznik Strany zelených, lebo v stále viac a viac sa politizujúcom a „partajizujúcom“ slovenskom svete vznikla vo veľkej časti verejnosti predstava, že zelení, to sú vlastne tí, čo boli predtým ochranári, ak nepočítame tých, čo vytvorili základ VPN. Veľmi rýchlo sa rozpadol aj aktívny Klub ekologických novinárov. Zrazu akoby nikto nemal na aktívne ochranárstvo čas, akoby to všetko čiastočne patrilo minulosti a čiastočne malo fungovať automaticky.

Tým, že po voľbách ochranári prakticky vymizli z parlamentných a vládnych funkcií, značne zoslabol ich bezprostredný vplyv na politické rozhodovanie. Trochu inak je to na regionálnej a lokálnej úrovni, kde si zachovali nezanedbateľné postavenie v miestnych samosprávach i v osobitnej štátnej správe pre životné prostredie.

Spomedzi dokumentov prijatých v Riu sa problematikou NGOs najproduktívnejšie zaoberala Agenda 21. V nej sa význam mimovládnych organizácií dáva do priamej súvislosti s mierou ich nezávislosti. To si na Slovensku dostatoč-

ne neuviedomujú nielen vládne, ale ani niektoré mimovládne štruktúry. V tejto súvislosti môžeme rozlíšiť 4 základné prístupy k nezávislosti zo strany vládnych (ministerských) štruktúr: 1. *Máte právo na obmedzenú nezávislosť* (nemusíte byť otvorene konformní voči moci), ale potom neočakávajte podporu ani reálnu akceptáciu v zmysle záverov Agendy 21. 2. *Buďte konformní a bezkonfliktní*, a potom sa na nejakej tej podpore dohodneme. 3. Alternatívou, ktorú ako-tak akceptovali ponovembrové mocenské garnitúry až do volieb 1992, bola *určitá finančná podpora* (neporovnateľne nižšia, ako napr. štátna podpora Matice slovenskej či cirkvi), *ktorá nebola priamo podmienená konformnými postojmi či obetovaním nezávislosti*, ale inak boli pasívne. Jednotlivci, napr. A. Dubček či J. Čarnogurský, podporili ochranárstvo zo svojich osobných fondov. 4. *Podpora v duchu požiadaviek Agendy 21*. Tú realizoval vo vzťahu k Slovensku účinnejšie iba bývalý federálny minister životného prostredia Josef Vavroušek a v rámci svojich obmedzených možností i bývalý výbor SNR pre životné prostredie a ochranu prírody. Išlo o podporu aktívnu, aktívny záujem o problémy NGOs a pomoc pri ich riešení. Okrem finančnej podpory prostredníctvom grantov to bolo aj včasné poskytovanie objektívnych informácií, priestorov, zaangažovanie NGOs do riešenia konkrétnych problémov, aktívna účasť na ich podujatiach a pod., bez snahy obmedzovať ich nezávislosť.

Záujem o bohaté skúsenosti a odborný potenciál NGOs v duchu Agendy 21, na Slovensku chýba. Ak sa aj prejavuje, tak takmer výlučne vtedy, ak ide o splnenie povinnosti, vyplývajúcej z určitého formalizovaného záväzku (procedúra EIA, pozvanie na podujatie, kde sa zo zahraničia požaduje účasť reprezentantov NGOs a pod.). Pokus o konkretizáciu a určitú algoritmizáciu spolupráce vládnych a mimovládnych štruktúr v oblasti ochrany životného prostredia sa na Slovensku uskutočnil ešte za vlády J. Čarnogurského, teda pred Riom, konkrétne formou dohody o spolupráci medzi bývalou SKŽP a SZOPK, na ktorú nadväzovali konkrétne vykonávacie protokoly a menovanie gestorov z oboch organizácií za jednotlivé problémové okruhy. Táto forma predstavuje príklad vysokoformalizovanej spolupráce (to, že v súčasnosti viazne, je už iná vec). Súčasná kríza je však ešte hlbšia a až na nepatrné výnimky prakticky nejestvuje písomná reakcia na podnety a otázky adresované MŽP od NGOs (napriek tomu, že takýto stav je v rozpore s platnými predpismi). Tento prístup „predčr“ i prax byrokratického aparátu spred novembra 89. Odporúčania Agendy 21 predstavujú takmer dokonalý protiklad trendov, ktoré sledujeme na území SR. Na zlepšenie implementačnej praxe navrhujeme:

- **Akceptovať a uviesť do života** tézu Agendy 21 o životne dôležitej úlohe NGOs pri formovaní a zavádzaní participatívnej demokracie.

- **Vytvoriť predpoklady rovnocennej spolupráce** medzi medzivládnyimi organizáciami, vládou, miestnymi autoritami a NGOs (dohoda o spolupráci s vykonávacím protokolom, prierezový orgán - „PIU“ - so zastúpením re-

prezentantov všetkých spomínaných subjektov na dohľad nad implementáciou, alebo najmenej formalizovaný spôsob - okružle stoly zástupcov jednotlivých subjektov (vrátane verejnosti) ku všetkým aktuálnym environmentálnym problémom a na všetkých úrovniach (medzinárodnej, národnej, regionálnej, lokálnej) - jednu z konkrétnych príležitostí predstavuje procedúra EIA.

● Medzi najdôležitejšie predpoklady implementácie Agendy 21 v našich podmienkach patrí **odblokovanie relevantných informácií**, ktoré sú v súčasnosti zablokované na centrálnej i okresnej a obvodnej úrovni.

● Vládne, samosprávne i podnikateľské orgány a organizácie by mali **prizývať mimovládne organizácie k posudzovaniu závažnejších koncepcií a projektov** medzinárodného, celoštátneho, regionálneho i miestneho charakteru. Čo sa týka materiálnej podpory činnosti mimovládnych organizácií zo strany vlády, samospráv a podnikateľskej sféry, jestvuje celý rad priamych i nepriamych spôsobov ich nožnej podpory, a tým aj realizácie jednej z požiadaviek Agendy 21:

- **Priama podpora** (účelové i neúčelové dotácie na činnosť, granty, príspevky z rozpočtu obce, sponzorstvo),

- **Nepriama podpora** (daňové úľavy - systém daňových odpisov na zvýhodnenie podpory nadácií a mimovládnych neziskových organizácií podnikateľskou sférou).

Minimálnou požiadavkou pri naplňaní jednej z úloh v Agende 21 - zohľadnenie poznatkov a zistení, ktoré pri-nášajú monitorovacie a dozorné mechanizmy NGOs - by malo byť dodržiavanie zákonnej povinnosti dotknutých orgánov reagovať na písomné podnety.

Ďalším krokom, ktorý by mal logicky nasledovať v in-tenciách Agendy 21, by malo byť iniciovanie a aktivizova-nie participácie NGOs na celom procese, inými slovami požadovaná podpora monitorovacích a dozorných mecha-nizmov.

Poskytovanie objektívnych a aktuálnych údajov a infor-mácií, potrebných pre činnosť NGOs, by sa malo diať v lo-gickej postupnosti: 1. odblokovanie informačných bariér, 2. aktívna informačná politika, čiastočne už zakotvená v jest-vujúcej legislatíve.

Konkrétne sférou, kde sa bude môcť testovať skutočný záujem štátu o participáciu NGOs a verejnosti na rozhodova-ní o veciach verejných, bude proces hodnotenia vplyvov činnosti na životné prostredie (EIA).

JAN KELLER

Mimovládni environmentální organizace - přechodný útlum

Environmentální hnutí v České republice momentálně není na vzestupu. Počet členů mimovládních organizací spíše stagnuje, téma životního prostředí je vytlačováno na samotný okraj politického diskursu, prostor v masových médiích zůstává minimální, vliv na ekonomická a politická rozhodnutí zanedbatelný.

Tato situace není zcela překvapivá. Změny navozené listopadem 89 nepřály životnímu prostředí ve dvojím ohledu.

- Zkolaboval systém, který byl environmentálně naprosto necitlivý, proto se každý nový systém musel jevit jako cesta k lepšímu. Reálný socialismus nasadil laťku environmentální zodpovědnosti tak nízko, že bylo prakticky nemožné posadit ji ještě níže.

- Nové možnosti, které se otevřely, uvolnily dokořán cestu latentně dlouho přítomné konzumní orientaci obyvatelstva. Mnozí pochopili listopad především jako příležitost

vystřídat gulášový socialismus hamburgerovým kapitalismem. Konzumní apetit byl pokoušen dlouho, než aby v nastalé atmosféře mohly výzvy k uvědomělé skromnosti působit méně křečovitě.

Dnešní situace však nemusí nutně vyvolávat beznaděj. Faktor času stojí na straně zelených aktivit. Stěžít se může nějaký systém dlouhodobě legitimovat tím, že je schopnější, než byl systém totálně neschopný. A schopnosti nového systému budou neúprosně testovány hned v několika ohledech:

● **V oblasti restrukturalizace ekonomiky.** Velmi bude záležet na tom, zda Česká republika dokáže žít nadále jinak než na úkor budoucnosti, resp. zda se podaří žít tímto způsobem méně křiklavě. Vývoj v energetickém průmyslu, parametry energetické náročnosti výroby, struktura exportu, ani řešení otázek transportu a veřejné dopravy tomu příliš nenasvědčují.